

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نویسنده: آندری آرشف (ANDREY ARESHEV)

برگردان: ا.م. شیری

۲۸ سپتمبر ۲۰۲۳

طوفان بر فراز بحیره خزر – هم اکنون بر فراز ایروان

عملیات نظامی باکو در قرهباغ کوهستانی با حمایت ترکیه و نیکول پاشینیان انجام شد

روز ۲۱ سپتمبر، یک روز قبل از روز استقلال ارمنستان از شوروی، جلسه ای در یولاک (Yevlakh) آذربایجان در مورد مسائل مربوط به الحاق مجدد قرهباغ کوهستانی به عنوان بخشی از قلمرو آذربایجان برگزار شد. از طرف باکو، رامین محمدوف، مسؤول تماس با ارمنه قرهباغ، بشیر حاجیف، معاون نماینده ویژه رئیس جمهور آذربایجان در منطقه قرهباغ و ایلکین سلطانوف، کارشناس این ساختار و از طرف ارمنه قرهباغ، دیوید ملکومیان، رئیس حزب دموکرات و نماینده دیگری به نام سرگنی مارتیروسیان در این جلسه شرکت داشتند. اولگ سمیونوف، رئیس مرکز نظارت مشترک از طرف روسیه نیز در این جلسه حضور داشت.

بر اساس بیانیه مطبوعاتی ریاست جمهوری آذربایجان، طرفین در یک فضای سازنده در مورد پیوستن مجدد و ساماندهی زندگی جمعیت ارمنی در چارچوب قانون اساسی جمهوری آذربایجان مذاکره کردند. طرح پیوند مجدد به نمایندگان ارمنی های قرهباغ کوهستانی تحویل گردید و طرفین در مورد ارائه کمک های بشردوستانه، به ویژه سوخت توافق کردند.

همان روز، الهام علنیف، رئیس جمهور آذربایجان با ولادیمیر پوتین و رجب اردوغان تلفونی صحبت کرد و در مورد عملیات نظامی کوتاه مدت اخیر در قرهباغ تبادل نظر کرد. دادستانی کل آذربایجان از تشکیل پرونده های جنائی در خصوص دو حادثه که به کشته شدن ۶ تن از صلحبان روسی منجر شد، خبر داد و باکو به سرعت از مسکو عذرخواهی

کرد. فعلاً گزارش‌های تأیید نشده در مورد ورود نیروهای آذربایجانی به استپاناکرت (خانکندی) وجود دارد، که دیر یا زود اتفاق خواهد افتاد.

همانطور که معلوم است، کشته شدن هفت نفر بر اثر دو انفجار مین، دلیل رسمی شروع «عملیات ضد تروریستی» ارتش آذربایجان اعلام شد. در ضمن، تجمع نیروهای نظامی در مرزهای جمهوری‌ناشناخته و ارمنستان از همان ابتدای سپتمبر، کوچکترین تردیدی در مورد قصد باکو برای بستن نهائی «پرونده قره‌باغ»، ۳ سال پس از جنگ «۴۴ روزه سال ۲۰۲۰» با بهره‌گیری از شرایط مساعد باقی نگذاشت. شاید یکی از آن‌ها نتایج اولیه انتخابات شورای ریش سفیدان ایروان در ۱۷ سپتمبر بود که کاهش قابل توجه محبوبیت پاشینیان (یک شریک جنگی مناسب برای باکو) و حزب او را نشان داد.

همانطور که معلوم است، پس از جنگ «۴۴ روزه سال ۲۰۲۰»، بودجه نظامی آذربایجان نه تنها کاهش نیافته، حتی به عکس، مانند کیفیت اتحاد نظامی-فنی با ترکیه و تشکیل ساختارهای فرماندهی مشترک، به ویژه، در حوزه نیروی هوایی و نیروهای عملیات ویژه، افزایش یافته است. به طوری که، در ماه جولای، در چارچوب شانزدهمین نمایشگاه بین‌المللی صنعت دفاعی «IDEF-2023» در استانبول، وزارت دفاع جمهوری آذربایجان و شرکت توساش برای نوسازی هواپیمای تهاجمی سو ۲۵- جمهوری ساحلی خزر قرارداد امضاء کردند. و این تنها نمونه از این نوع نیست. غیر از این، از ۸ تا ۱۵ سپتمبر، در جریان تمرینات مشترک «SAT-SAS» در خاک ترکیه، «اجرای مشترک عملیات ضد تروریستی و حفظ صلح تمرین شد». همزمان با این، «مانور مشترک واحدهای تهاجمی و پدافند زیر آب گردان‌های ویژه نیروی بحری آذربایجان و نیروهای ویژه ترکیه نیز برگزار شد».

علاوه بر این، از ۱۸ تا ۳۰ سپتمبر، نیروهای ویژه ترکیه و آذربایجان مانور «عقاب قفقاز» را در خاک دو کشور انجام می‌دهند که جزئیات آن هنوز به طور رسمی اعلام نشده است. آنچه مشخص است این است که «واحدهای تهاجمی و پدافندی زیر آبی هر دو کشور در آن شرکت دارند».

چنین سلسله مانورهای نمادین بار دیگر از استقرار جدی و بلندمدت انقره در جمهوری ساحلی بحیره خزر حکایت می‌کند. و همزمانی عملیات نظامی زودگذر باکو در قره‌باغ کوهستانی با دومانور فوق‌الذکر را مشکل بتوان اتفاقی تصور کرد. در واقع، انقره طبق بیانیه وزارت خارجه ترکیه به تاریخ ۱۹ سپتمبر، مخصوصاً این را پنهان نمی‌کند که «...از آنجائی که ارمنستان حملات و تحریکات متعددی را تدارک دیده بود، آذربایجان مجبور شد عملیات نظامی در قره‌باغ را آغاز کند. ارتش آذربایجان در منطقه قره‌باغ آذربایجان عملیات ضد تروریستی را منحصراً علیه تشکیلات نظامی آغاز کرده است». و چند روز قبل از این، وزارت دفاع ترکیه اعلام کرد که «به حمایت از فعالیت‌های نوسازی و آموزش ارتش آذربایجان، جست و جو و انهدام مین‌ها و تجهیزات انفجاری در مناطق آزاد شده از اشغال ارمنستان ادامه خواهد داد» و قول داد که به حمایت از برادران آذربایجانی هم در غم و هم در شادی با شعار «یک ملت، دو کشور»، همانطور که تاکنون انجام داده، ادامه بدهد.

در این زمینه، فرض منطقی این است که عملیات نظامی باکو در هماهنگی کامل با شریک ترک خود انجام گرفت تا در صورت مداخله احتمالی ارمنستان، ارتش آذربایجان را بیمه کند. با این حال، با توجه به وضعیت کنونی نیروهای مسلح این کشور (البته، باکو و انقره به خوبی از آن مطلع هستند)، صرفنظر از جهت‌گیری سیاسی رئیس دولت فعلی، مطلقاً هیچ دلیلی برای چنین فرضیاتی وجود نداشت. رجب اردوغان «انتظار دارد ارمنستان به وعده‌های خود، به ویژه افتتاح گذرگاه زنگزور عمل کند» و تماس او با پاشینیان در ۱۱ سپتمبر، به برخی ناظران ارمنی اجازه داد تا به این نتیجه برسند که «وارچاپت» از رویدادهای آینده کاملاً آگاه است و در این رابطه آخرین حملات او به نیروهای حافظ صلح

روسیه و به خطر افتادن جان ساکنان روستاهای دور افتاده قریه‌های کوهستانی، که دولت ارمنی پس از شوروی را به انحلال نهانی سوق می‌دهد، باعث مطرح شدن سؤالات جدی در مورد کفایت ذهنی این شخص و خادمان تبلیغاتی او گردید.

آرارات میرزویان، وزیر امور خارجه ارمنستان، که زمانی یکی از شرکت‌کنندگان فعال در اقدامات ضد روسی در ارمنستان بود و مدت‌ها برای ساختارهای وزارت امور خارجه کار می‌کرد، در جلسه شورای امنیت سازمان ملل متحد در مورد وضعیت قریه‌های کوهستانی سخنی بر زبان نیاورد. به جای آن، «ابجاد و اعزام نیروهای حافظ صلح سازمان ملل برای حفظ ثبات و امنیت در قریه‌های کوهستانی را خواستار شد». جیحون بایراموف، رئیس دیپلماسی آذربایجان در واکنش به این سخنان میرزویان، توجه او را به این سخنان رئیسش، پاشینیان جلب کرد: «در حال حاضر هیچ خطر مستقیمی جمعیت قریه‌های کوهستانی را تهدید نمی‌کند». هنگام تلاش برای یافتن هر گونه الگویی برای توضیح وضعیت اخلاقی و روانی دلک‌های همتای زلنسکی و شرکاء که کشور نگون بخت را به آن رسانده‌اند، دشوار است که از هنجارهای ادبی زبان روسی خارج نشویم.

خطمشی بلندمدت در جهت تضعیف روابط روسیه و ارمنستان تا حد ممکن، پنج سال پیش از سوی جان بولتون هنگام دیدار از آنجا، به وضوح در ایروان تشریح شد و بار دیگر در جلسات استماع سنا در ۱۴ سپتامبر توسط یوری کیم، دستیار بلینکن، وزیر امور خارجه در امور اروپا و اوراسیا تأیید شد. «...ما باید رابطه بین امریکا و ارمنستان را دقیقاً آنطور که می‌خواهیم تنظیم کنیم. برای این که ما در مورد شراکت با آن صحبت می‌کنیم، نه با روسیه». بنابراین، ایالات متحده باید «در آنجا (یعنی در ارمنستان)» بماند، «کمک‌های مختلف» به این کشور کوچک را که برای چرخش برگشت‌ناپذیر آن لازم است، افزایش دهد. بر این اساس، متخصصان ضد خرابکاری و ضد تروریستی تحت عنوان مانور به ایروان آمدند و پاشینیان را در آخرین پرده نمایش درام قریه‌های، در مقابل اعتراضات گسترده مخالفان ارمنستان که کاملاً انتظار می‌رفت، بیمه کردند.

واژه داوتیان، کارشناس سیاسی و اقتصاددان معتقد است که هدف از تسلیم قریه‌های، بیرون راندن روسیه از قفقاز جنوبی است. در مقابل ایروان خواسته‌های بسیار مشخصی برای خروج از سازمان پیمان امنیت جمعی و اتحادیه اقتصادی اوراسیا و همچنین اخراج پایگاه نظامی روسیه مطرح شده است. خلأ استراتژیک در ارمنستان نه توسط غرب، بلکه عمدتاً در اثر نفوذ ترکیه خیلی سریع پر خواهد شد. در چنین شرایطی، بازی با کارت ضد روسیه در قفقاز شمالی، گرم کردن پروژه ایچکریا [چچن] و همچنین حمایت از ادعاهای باکو در مورد جنوب داغستان برای ترکیه بسیار آسان‌تر خواهد بود. اما در این رابطه، سؤال این است که آیا مسکو اشکال مؤثرتری برای پاسخ به فرآیندهای نامطلوب دارد؟ همان فرایندها که منشأ آن به نیمه اول دهه ۱۹۹۰، به زمانی باز می‌گردد، که امریکایی‌ها و شرکای آن‌ها فعالانه به تصرف منطقه قفقاز دست زدند و پس از امضای «قرارداد قرن» در باکو در سال ۱۹۹۳ و احداث اولین خط لوله نفت صادراتی باکو - تفلیس - جیهان تحت نظارت مؤسسه معروف فن‌آوری ماساچوست و استاد آن، دانیل فاین، طرحی برای عملیات نظامی توسط ایالات متحده امریکا و ناتو با نام رمز «طوفان بر فراز بحیره خزر»، با هدف دامن زدن به درگیری‌ها در منطقه بحیره خزر - بحیره سیاه و (یا) حفاظت از آن‌ها تحت حمایت نظامی-سیاسی این ائتلاف شامل استقرار پایگاه‌های نظامی در ارمنستان، گرجستان و در امتداد سواحل بحیره خزر به بهانه حفاظت از میادین نفت و گاز، خطوط لوله صادرات آن‌ها، بنادر و زیرساخت‌های مرتبط تهیه و تدوین شد. لازم به ذکر است، که از ابتدای سال ۲۰۲۳ شرکت ملی نفت آذربایجان (سوکار) همان حداقل حجم نفت را (در سال ۲۰۲۲ - ۰.۶ میلیون تن نفت با میعانات - ۴۷.۳ درصد کمتر از سال ۲۰۲۱) که قبلاً به سمت نوواراسیسک حمل می‌کرد، به «خط لوله ترکیه» هدایت کرد.

البته، هر از چند گاهی «طوفان بر فراز خزر» بسته به وضعیت ژئوپلیتیک کنونی قفقاز و آسیای مرکزی باز تنظیم می‌شود که به نظر می‌رسد ارتباطات آن در ماه‌های اخیر کیفیت جدیدی پیدا کرده است. جو بایدن، رئیس جمهور امریکا در ۲۲ سپتامبر رهبران «پنج جمهوری» آسیای مرکزی را در نیویورک به حضور پذیرفت و تردیدی نیست که افزایش شدید فعالیت کشورش در ارمنستان را باید در راستای همان طرح به یاد ماندنی «طوفان بر فراز خزر» دانست.

پسگفتار مترجم

در ارتباط با مسائل مورد اختلاف جمهوری‌های ارمنستان و آذربایجان، همچنین، آذربایجان و منطقه قره‌باغ کوهستانی به مقامات و رسانه‌های ایران اکیداً توصیه می‌شود از تبلیغات ارزان و موضع‌گیری‌ها بر اساس مسائل و موضوعات غیرواقعی و بی‌ارتباط با ایران مانند «کریدور زنگه‌زور راه تنفس ایران است» یا «ایران به تغییرات ژئوپلیتیک در منطقه اجازه نخواهد داد» دست بردارند و خوراک تبلیغاتی برای دق دل خالی کردن ناسیونال-شونیست‌های ایران تهیه نکنند.

چرا که، اولاً، گذرگاه زنگه‌زور- راه ارتباطی آذربایجان و جمهوری خودمختار نخجوان هم‌شده بوده و تازگی هم ندارد. این مسیر و همچنین مسیر راه‌آهن تهران-جلفا- باکو-مسکو از سال ۱۹۸۸ یعنی سه سال قبل از تجزیه و انحلال اتحاد شوروی به واسطه شبه‌نظامیان ارمنستان مسدود گردید؛

ثانیاً، در صورت اجرائی شدن این طرح، گذرگاه زنگه‌زور کمافی‌السابق از قلمرو جمهوری ارمنستان می‌گذرد. بنابراین، نه باعث تغییر ژئوپلیتیک می‌شود و نه هیچ ربطی به ایران دارد. این مسأله فقط به توافق دو جمهوری همسایه که طی قرون اعصار متمادی برادروار در کنار همدیگر زندگی کرده‌اند و بعد از این نیز محکوم به زندگی برادرانه و حسن همجواری هستند، بستگی دارد. روشن است که بروز مناقشه بین این دو جمهوری همسایه و برادر، حاصل و نتیجه مستقیم دسپیس و دخالت‌های مداوم گردن کلفتان بین‌المللی بود و هست.

ثالثاً، مسیر ارمنستان هرگز راه ارتباطی اصلی ایران با روسیه یا اروپا، یا به تعبیر بعضی‌ها، راه تنفس ایران نبوده، مگر در موارد استثنائی. چرا که جمهوری ارمنستان در خشکی محصور است و با روسیه یا اروپای مورد نظر نیز مرز مشترک ندارد. وانگهی، حیرت‌انگیز است که برخی ایرانی‌ها به رغم بزرگی میهن‌مان و با وجود ۱۵ کشور همسایه، گذرگاه زنگه‌زور را راه تنفس کشور ما قلمداد می‌کنند.

رابعاً، این ادعا که با بازگشائی گذرگاه زنگه‌زور راه ارتباطی ایران و ارمنستان بسته می‌شود، به طور کلی نادرست است. زیرا، در صورت اجرای این طرح، هیچ یک از دو مسیر شمال-جنوب و شرق- غرب، مانع دیگری نخواهد بود. با این اوصاف، لازم است ایران روی دلیل اصلی نگرانی خود، احتمالاً امنیت ملی، تمرکز کند و بر سر آن با همسایگان به توافق برسد.

تا پسگفتار، نقل از: [بنیاد فرهنگ ستراتیژیک](#)

۵ مهر-میزان ۱۴۰۲